

DE RAAD AAN HET WERK

Voorhoede Code Oranje vernieuwt lokale democratie

Jeroen van Urk en Jaap Paans, *aanmoedigers voorhoedegemeenten*

Code Oranje is de maatschappelijke beweging voor Co-Democratie. Wat kan die voor gemeenteraden betekenen? Een groep voorhoedegemeenten neemt het voortouw.

Gemeenten werken voor maatschappelijke opgaven steeds meer samen met samenlevingspartners en inwoners. Waar door raadsleden zich afvragen hoe zij de gemeenschap in hun rol effectiever kunnen betrekken bij de lokale democratie tussen de vierjaarlijkse raadsverkiezingen door. De vraag daarbij is wat kiezersmandaat vandaag de dag vermag: wat wil

raadszaal. Daarbij is er aandacht voor het aangepast functioneren van gemeenteraden, colleges van B&W en/of gemeentelijke organisaties. De voorhoedegemeenten bewandelen de koninklijke weg door eerst verder in eigen huis het gesprek te voeren en naar buiten te treden, alvorens in gezamenlijkheid het democratisch boekje te presenteren.

Code Oranje poogt een stevig boekje democratische experimenten vorm te geven

de samenleving in al zijn diversiteit bij de politiek beleggen en waar wil de gemeenschap zelf aan het stuur zitten? Of zoals het ministerie van BZK onlangs stelde in de 'Verkenning voor een democratie-agenda': "We moeten onszelf de vraag stellen in hoeverre het instrumentarium en de werking van de klassieke representatieve democratie nog aansluiten op de mogelijkheden en behoeften van burgers". Allengs ontstaan zo *extra* participatieve democratische instrumenten. Deze brengen burgers met elkaar en met gemeenteraadsleden in gesprek om zo tot een besluit te komen. Denk hierbij aan burgerzetels in de raadszaal, buurtbegrotingen, burgerjury's en burgerraden. De invloed van burgers loopt van advies- tot beslissingsrecht. Daartoe is het definiëren van een nieuwe rolverdeling tussen gemeenschap en gemeentebestuur essentieel om frustratie bij kiezers en gekozenen te voorkomen.

Experimenteren

Binnen Code Oranje poogt een groep voorhoedegemeenten een stevig boekje aan democratische experimenten vorm te geven. Op de eerste werkdag begin dit jaar toetsten de voorhoedegemeenten hun voornemens onderling. Hun afgevaardigden waren raadsleden, bestuurders en/of topambtenaren. De plannen van de voorhoedegemeenten variëren van open vormen voor dorps- en wijkdemocratie tot formele bevoegdheid voor burgercommissies en burgerzetels in de

De voorhoedegemeenten zoeken waar nodig juridische experimenteeruimte en zijn daarbij niet bescheiden in wat zij van de wetgever vragen voor het benutten van de kracht van de samenleving. Daarbij is wetsinnovatie geen doel op zichzelf, maar waar nodig of nuttig een middel om nieuwe lokale democratie adequaat te regelen. Binnen Code Oranje is daar een voorstudie naar gedaan. Minister Plasterk (BZK) heeft Code Oranje gezegd open te staan voor experimenten van voorhoedegemeenten, zonder op voorhand te werken aan wetwijziging.

Oranjekamers

De voorhoedegemeenten vormen een landelijk platform. Voor plaatselijke bezinning op de democratie ontwikkelt Code Oranje de Oranjekamer met raadsleden en inwoners, voor gesprek met elkaar in buurten, wijken of gemeentelijk. Het idee achter een Oranjekamer is dat bestaande formele procedures, gewoontes en regels losgelaten worden om met een open, frisse blik naar de kern van de lokale democratische gemeenschap te kijken. Hoe bouwen we een in onze gemeente passende democratie die uitgaat van democratische waarden en van de kracht in onze samenleving? De Oranjekamer zal dus per deelnemende gemeente verschillen, maar een paar elementen komen altijd terug: open gesprek, neutrale plek, gemeenteraadsleden, herontwerp, democratische waarden en wat de gemeen-

VERNIEUWINGSPAKKETTEN

Ter inspiratie is vanuit het VNG/BZK-programma 'Democratic Challenge' aan de voorhoedegemeenten van Code Oranje een discussienotitie aangereikt met radicale vernieuwingsopties voor lokale democratie. De auteurs (Jeroen van Urk, Vincent van Stipdonk, Jornt van Zuylen, Bowy van Leuven en Pepijn van Houwelingen) presenteren pakketten met op elkaar afgestemde andere rollen voor burgers, gemeenteraad, B&W en ambtenaren. Er zijn vernieuwingspakketten uitgedacht voor *Burgerbestuur* (met een toezichtrol door een kleinere gemeenteraad), *Netwerkbestuur* (met een procesrol van de bestaande gemeenteraad) en *Basisbestuur* (met een organiserende rol door een grotere gemeenteraad). Gemeenten zouden voor één zo'n pakket kunnen kiezen, of hun eigen pakket kunnen samenstellen. In het pakket *Burgerbestuur* staat het inzicht van burgers centraal. Zij krijgen een eigenstandige rol via een Begrotingsplenum, Burgeradviescommissies en Burgerjury's. B&W krijgt een rechtstreeks kiezersmandaat en het topmanagement is burgergericht. In het pakket *Netwerkbestuur* staat het maatschappelijk middenveld centraal. Maatschappelijke partners raken betrokken via interactieve gemeentetentoonstellingen, een netwerkbegroting en netwerkcontrol. B&W faciliteert en coördineert dit. Het topmanagement is partnergericht. In het pakket *Basisbestuur* staat de inzet van burgers centraal. Burgers krijgen invloed via wijk/dorpsbegrotingen en correctiemechanismen als een referendum, burgervisitatie en het tweedemening-model. B&W en het topmanagement bepalen hun werkstijl op basis van een startconferentie over de bestuursstijl van de gemeente.

schap vermag. Want om dat laatste is het te doen in een ware democratie. ■

De groep voorhoedegemeenten van Code Oranje bereikt u via Jeroen van Urk, jaiuvu@planet.nl